

**Åtvidabergs
kommun**

Vuxna

Riktlinjer för handläggning inom individ- och familjeomsorgen

Fastställd av: Kommunfullmäktige
Datum: 2014, § 28
Dnr: 2014-KS0085/003
Dokumentet gäller till och med: Tillsvidare
För revidering ansvarar: Vård- och omsorgsförvaltningen

1. UTREDNINGSFÖRFARANDE	3
1.1 ALLMÄNT	3
1.2 ANSÖKAN	3
1.3 ANMÄLAN	4
1.3.1 Anonymitet	4
1.3.2 Bekräftelse av anmälan	4
1.4 FÖRHANDBEDÖMNING/AKTUALISERING	5
1.5 ÄRENDE	5
1.6 UPPLÄGGNING AV UTREDNINGEN	5
1.7 SAMVERKAN	6
1.8 JOURNALFÖRING	6
1.9 UTLÅTANDEN/REFERENSSAMTAL	7
1.10 UTREDNINGENS INNEHÅLL - DEN SKRIFTLIGA REDOVISNINGEN	7
1.11 ANALYS OCH BEDÖMNING	8
1.12 VÅRDPLAN	8
1.13 SAMORDNAD INDIVIDUELL PLAN-SIP	8
1.14 GENOMFÖRANDEPLAN	9
1.15 AVSLUTA UTREDNINGEN	9
1.16 BESLUTSMOTIVERING/BESLUT	9
2. BEHANDLING	10
2.1 BEHANDLING I ÖPPENVÅRD	10
2.2 EDIT ÖPPENVÅRD	10
2.3 KONTAKTPERSON	10
2.4 HVB-VÅRD	10
2.4:1 Egenavgift	11
2.5 INDIVIDUELL- ELLER GRUPPBEHANDLING HOS ANNAN VÅRDGIVARE	11
2.6 BOSTADSSOCIALT BISTÅND	11
2.7 STÖD TILL ANHÖRIGA	11
3. VÅLD I NÄRA RELATIONER	12
3.1 HEDERSRELATERAT VÅLD	13
4. ÖVERKLAGAN AV BESLUT	13
5. LAGEN OM VÅRD AV MISSBRUKARE (LVM).....	14
5.1 UTREDNING ENLIGT LVM § 7	14
5.2 ANSÖKAN OM VÅRD	15
5.3 OMEDELBART OMHÄNDERTAGANDE	16
5.4. HANDRÄCKNINGSBEGÄRAN AV POLIS	17

1 Utredningsförfarande

1.1 Allmänt

Enligt socialtjänstlagens 11 kapitel, 1 § ska en utredning inledas utan dröjsmål ” av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden”. Syftet med en sådan utredning är att få fram ett beslutsunderlag som gör det möjligt att bevilja eller avslå en ansökan eller vidta andra åtgärder. Insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) är frivilliga för den enskilde.

En utredning ska genomsyras av *saklighet, opartiskhet och lika behandling*. Den ska inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet. Koncentrera på det som är relevant och korta ner den skrivna utredningen. Utredningen ska bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet.

Enligt socialtjänstlagens kap 1 § 2 ska barns bästa beaktas i alla åtgärder som rör barn. Barnperspektivet är centralt i socialtjänstens arbete. Exempel på viktiga frågeställningar när det gäller utredning av en vuxen är om det finns barn i familjen eller den vuxnes närhet och på vilket sätt påverkas barnet av den vuxnes missbruk eller psykiska ohälsa? Finns det anledning att ingripa till barnets skydd? Enligt samma lag kap 5 § 11 ska socialnämnden särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Under utredningsarbetet måste aspekter såsom genus, kulturella särintressen och språk beaktas. Förvaltningslagen (FL) § 8: ”När en myndighet har att göra med någon som inte behärskar svenska eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad, bör myndigheten vid behov anlita tolk.” Det kan innebära en allvarlig brist i rättssäkerheten om inte tolk används, när behov finns.

Om det förekommer längre perioder då inget aktivt arbete görs i utredningsförfarandet, bör anledningen till detta redovisas.

För att förbättra kvalitén i utredningsarbetet ska utredningen slutligen kritiskt granskas av någon annan än den som är handläggare i ärendet.

1.2. Ansökan

Ansökan till stöd och hjälp kan göras av personer som fyllt 18 år. Ansökan kan leda till att utredning inleds. Utredningar som avser ansökan kan inledas av socialsekreterare. Personen kan också erbjudas så kallad serviceinsats, vilket innebär att personen får möjlighet till stöd och hjälp via behandlare eller alkohol- och drogterapeut utan att beslut om bistånd krävs. Personen

kan via serviceinsats direkt ta kontakt med EDIT öppenvård utan att handläggare på socialkontoret kontaktas.

1.3 Anmälan

Anmälan tas emot av mottagningsgrupp eller den handläggare som har jour. Bedömning av anmälan görs av vuxenhandläggare i samråd med gruppledare. Beslut om att inleda utredning utifrån en anmälan fattas av gruppledare. Om anmälan bedöms som mycket akut samlas tillgänglig personal för en gemensam genomgång och bedömning.

När en anmälan inkommer gällande att en person tagits av polis för rattnykterhet - fylleri, eller omhändertagits enligt lagen om tillfälligt omhändertagande av berusad, (Lob), görs bedömningen utifrån anmälan allvar, om flera anmälningar kommit in under kort tid och personens ålder. Är den berörde under 25 år bör denne kallas till samtal med socialsekreterare/behandlare. Även när den berörde är vårdnadshavare till minderåriga barn eller bor tillsammans med barn bör en personlig kontakt eftersträvas. I andra fall sändes ett brev med erbjudande om kontakt.

1.3.1 Anonymitet

Socialnämnden kan aldrig garantera anmälaren anonymitet när denne väl har uppgivit sitt namn. Detta kan i vissa fall prövas enligt Offentlighets- och Sekretesslagen kap 26 § 5. Där anges att sekretess kan komma ifråga för uppgift eller utsaga av en enskild i förhållande till den som anmälan avser, endast om det kan antas att fara uppkommer för att den som lämnat uppgiften, eller någon närstående till denne, utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Den som gjort en anmälan i tjänsten kan inte vara anonym.

1.3.2 Bekräftelse av anmälan

Mottagandet av anmälan ska bekräftas. Är anmälaren anonym, bestäm eventuellt att denne hör av sig en särskild tidpunkt för eventuella frågor. Om anmälaren uppgett sitt namn, skickas en bekräftelse av att anmälan mottagits.

Myndigheter som i sin verksamhet regelbundet kommer i kontakt med missbrukare är skyldiga enligt Lagen om Vård av Missbrukare (LVM) § 6 att anmäla till socialnämnden om de får kännedom om att någon kan antas vara i behov av tvångsvård. En sådan anmälan bör inkomma skriftligt. För den som gjort anmälan i tjänsten ska en skriftlig bekräftelse ske till den som inkommit med den. Vid akuta anmälningar, uppmana därför till en skriftlig anmälan som komplement till det som framkommit telefonledes.

1.4 Förhandsbedömning/aktualisering

Begreppet förhandsbedömning definieras såsom bedömningen om en anmälan kan leda till åtgärd eller om en åtgärd är önskvärd eller behövlig, då det inte är självklart att utredning ska inledas. Förhandsbedömningen innehåller insamlade uppgifter i syfte att kunna fatta beslut om utredning enligt Socialtjänstlagen (SoL) kap 11 § 1 ska inledas eller ej. Vid ett första möte/hembesök bör, om möjligt, den som gjort anmälan delta.

Beträffande vuxna kan inte en utredning inledas om den aktuella personen inte så önskar. Finns det tillräckliga skäl ska en utredning enligt LVM § 7 istället inledas. I de fall där Lagen om vård av missbrukare (LVM) kan vara tillämplig ska en utredning enligt 7 § LVM göras, inte enligt SoL 11:1.

Vid beslut om att inte inleda utredning arkiveras handlingen i därför avsedd pärm. Beslutet ska innehålla bedömning till varför utredning inte inleds. Beslut att inte inleda utredning enligt SoL kap 11 § 1 fattas av gruppledare.

Den som berörs av utredningen ska snarast informeras om att utredning inleds och vad det innebär.

1.5 Ärende

Det som föranleder handläggning är ärenden. Begreppet ärende kan definieras som ”det som är föremål för åtgärder hos en myndighet i avsikt att leda fram till ett beslut”.

(Socialstyrelsen: Handläggning och dokumentation s. 55)

I och med beslut om att inleda utredning enligt SoL kap 11 § 1 uppstår ett ärende. En enskild person kan ha flera ärenden hos socialnämnden beroende på att flera frågor kan ha väckts.

1.6 Uppläggning av utredningen

Efter beslut om inledande av utredning ska en plan för utredningens genomförande upprättas. Den bör vara skriftlig och presenteras för den som ärendet gäller samt undertecknas. Vid upprättandet ska det redogöras för vilka skyldigheter och rättigheter som gäller. Tidsplan ska finnas med i detta sammanhang. En utredning enligt SoL kap 11 § 1 gällande vuxna ska bedrivas skyndsamt.

Vid ansökan om vård på institution ska om möjligt en ASI (Addiction Severity Index) intervju genomföras. Det är en strukturerad intervju för användning inom beroendevård.

För den enskildes rättssäkerhet är det viktigt att socialnämndens beslut grundas på en tillförlitlig utredning. Vid utredningens bedrivande måste man

väga de intrång i den personliga integriteten som en utredning medför mot de intressen som myndigheten ska tillgodose. Om den enskilde själv söker bistånd bör uppgifter till grund för beslutet i första hand hämtas från den enskilde själv. Uppgifter från utomstående, enskild eller myndighet, bör primärt inte få inhämtas om inte sökande själv har samtyckt till detta. Undantag måste dock göras i de fall där det inte kan uteslutas att den enskilde är i behov av vård oberoende av eget samtycke (LVM). Särskild försiktighet bör iaktas när uppgifter inhämtas från andra enskilda, även om sökanden har gett sitt tillstånd till åtgärden.

1.7 Samverkan

I allt utredningsarbete är samverkan viktigt för att den enskilde ska få den hjälp och det stöd som han/hon har rätt till. Samverkan internt sker genom att berörd personal på socialkontoret möts i teamträffar för att samordna insatserna. Särskild tid finns avsatt för teamträffar. Handläggare, behandlare eller gruppledaren kan initiera en teamträff. Samverkan externt sker med samtycke av den enskilde.

1.8 Journalföring

Under utredningens gång ska uppgifter och händelser av betydelse fortlöpande skrivas in i journalen. Utredningen skrivs sedan separat. All information som används i utredningen ska finnas dokumenterat i journalanteckningarna. Alla beslut ska registreras i verksamhetssystem.

Det åligger handläggaren att kontinuerligt tillföra akten alla de uppgifter som kan vara av betydelse. Arbetsanteckningar på lösa lappar ska utan dröjsmål tillföras akten. Handläggaren får inte låta anstå med dokumentationen under någon längre tid. Dokumentationen ska innehålla uppgift om vem som gjort anteckningen inklusive befattning samt när anteckningen har gjorts. Även den behandlingspersonal som arbetar som insatser i ärenden ska kontinuerligt föra anteckningar i journal.

De anteckningar som görs ska bygga på respekt för den enskildes integritet. Detta innebär bland annat att den enskilde ska behandlas med aktning. Utgångspunkten är således att uppgifterna i dokumentationen ska vila på ett korrekt underlag och inte vara av nedsättande eller kränkande karaktär. Subjektiva värderingar rörande klienterna och deras förhållanden bör undvikas. Det kan i vissa fall vara motiverat att anteckna uppgifter som har subjektiv karaktär, förutsatt att det har betydelse för utredningen. Det gäller bland annat påståenden i anmälningar och uppgifter som utomstående har lämnat under utredningen.

Uppgifter om tredje person bör undvikas så långt det är möjligt. Stor försiktighet ska iaktas när det gäller uppgifter om andra personer än de som är aktuella i ärendet.

Vid inkommande domar, polisanmälningar o s v ska målnummer eller dylikt skrivas in i journalen i samband med att inkommen handling noteras.

Enligt SoL kap 11 § 6 bör den enskilde hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom/henne. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas.

1.9 Utlåtanden/referenssamtal

Vid inhämtande av utlåtanden ska handläggaren vara tydlig i sitt uppdrag till respektive referent samt informera om hur utlåtandet kommer att användas. Vad behöver vi som komplement till vår utredning? Det ska tydligt framkomma vad referenten har sagt och vad som är handläggarens kommentarer. Vid återgivandet av samtal bör det inledningsvis framgå vilken relation referenten har till den det gäller, hur många samtal som hållits och tidpunkt för dessa.

Intervju med referent ska skrivas i journal, alternativt separat papper, och kommuniceras med referenten skriftligen. Ska längre utlåtanden med i den skriftliga sammanställningen av utredningen bör dessa biläggas. Kortare utlåtanden och referenssamtal skrivs in i utredningen.

1.10 Utredningens innehåll - den skriftliga redovisningen

Utredningsmaterialet bör sovras och begränsas till att avse relevanta fakta. Irrelevant material bör liksom obestyrkta antaganden, påståenden, värdeomdömen och "rykten" inte få belasta redogörelsen. En utredning ska begränsas till att avse omständigheter som har betydelse för bedömningen av den enskildes behov av stöd och hjälp.

Ordvalet i utredningen bör präglas av saklighet. Man måste sträva efter att finna uttryck som svarar mera exakt mot vad man vill säga och avstå från alltför känslomässigt laddade uttryck. Självfallet bör man också undvika att i onödan uttala sig nedsättande om den som berörs av utredningen. Detta gäller oavsett resultatet av utredningen.

Även uppgifter som talar till den enskildes förmån måste redovisas i utredningen, vilket i synnerhet är betydelsefullt i sådana situationer där tvångsngripande kan bli aktuellt.

Vad bör finnas med? Detta finns närmare återgivet i boken "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten". Beträffande rubriker, se särskild utredningsmall.

Exempel på innehåll:

Bostad, Hälsa, Arbete/studier, Försörjning.

Missbruk/beroende eller annat skadligt beteende. Kriminalitet

Fritid, familj och socialt nätverk
Andra myndighetskontakter

Av utredningen ska framgå vem som genomfört utredningen, hur den gjorts och vilka kontakter som tagits.

1.11 Analys och Bedömning

I analysen görs en avvägning av den enskildes behov och resurser. Det är även viktigt att det tydligt framgår att vård enligt LVM inte är aktuell. Vad har gjorts tidigare och vilka resultat visade detta? Vad beror den uppkomna situationen på - riskfaktorer? Är det en tillfällig kris eller finns det mer djupgående faktorer? Relatera till teoretisk referensram. Vad är oroväckande och alarmerande samt vilka konsekvenser kan den nuvarande situationen få? Referera gärna till litteratur.

I bedömningen föreslås den insats som man som utredare bedömer som lämpligast, alternativt att utredningen avslutas utan insats. Om bedömningen är att behandling på ett HVB är det lämpliga, hur har man resonerat kring det kontra öppenvårdsinsatser och vad gör att just det aktuella HVB är det föreslagna?

I analys och bedömning får bara uppgifter tillföras som tidigare redovisats i utredningen.

1.12 Vårdplan

Om utredningen resulterar i ett förslag till behandling på institution eller, i vissa fall, särskilt omfattande öppenvårdsinsatser, ska en vårdplan upprättas. Vårdplanen möjliggör justeringar och uppföljningar av vårdinsatsen. Det finns ett särskilt dokument för detta, där rubriker finns som förslag. Vårdplanen ska vara realistisk och följas upp kontinuerligt.

En vårdplan bör bland annat innehålla en redovisning av det stöd och den behandling som planeras under vårdtiden. Det ligger i sakens natur att en långtgående konkretisering av planen inte alltid är möjlig i detta skede. En översiktlig planering ska dock alltid kunna göras.

Samtycke till vårdplanen ska lämnas av den enskilde. Samtycket avser den uppgjorda vårdplanen, inte innehållet i utredningen. En vårdplan bör bidra till genomtänkta placeringar, vilket innebär en mer kvalitativ vård. Vårdplanen ska även innehålla planering kring eftervård.

1.13 Samordnad Individuell Plan-SIP

Om den enskilde har behov av insatser från både socialtjänsten och Hälso- och sjukvården, eller annan huvudman, ska en samordnad individuell plan upprättas tillsammans med den enskilde. Planen används i samband med

pågående insatser och uppföljning/utvärdering. Se Socialtjänstlagen 2 kap. 7 §.

1.14 Genomförandeplan

För alla insatser ska en genomförandeplan upprättas. Dels för att tydliggöra insatsen och dels för att möjliggöra uppföljningar/utvärderingar. Särskilt dokument för detta finns, med föreslagna rubriker. Det som skrivs under de olika rubrikerna ska vara så detaljerat som möjligt. Konkretisera delmålen för att möjliggöra en användbar utvärdering av insatsen. Ange gärna vilka konsekvenserna blir om inte genomförandeplanen följs. Vid uppföljning av insatsen, tänk på att det kan vara fördelaktigt att eventuell ekonomihandläggare eller annan samarbetspartner medverkar.

1.15 Avsluta utredningen

En utredning kan leda till:

- erbjudande om behandlingsinsatser på frivillig väg enligt SoL,
- avslut utan vidare åtgärder, eller
- förslag om att socialnämnden ska besluta att hos förvaltningsrätten ansöka om vård enligt LVM.

Då utredningen avslutas är det viktigt att informera den enskilde om detta och varför den avslutas. Beslutsunderlag med eventuell vårdplan ska *kommuniceras* med part enligt Förvaltningslagen § 17. Kommunikeringen kan ske muntligt eller skriftligt. Särskild blankett finns.

Resulterar utredningen i ett förslag på beslut om institutionsvistelse ska kostnaden för detta redovisas till sociala myndighetsutskottet i bilaga utan bilagehänvisning.

1.16 Beslutsmotivering/beslut

Beslutsmotiveringen ska vara kort, men inte innehållslös. Den ska inte enbart hänvisa till en lagparagraf, inte heller till riktlinjer. Själva beslutet ska vara en slutsats av analys och bedömning. Det ska vara formulerat så att inga missförstånd kan uppstå. Behovsprövade insatser ska vara tidsbegränsade. Om en person ansöker om längre tid för vård och behandling än det som beviljats, ska ett avslagsbeslut göras på det som ansökan avser och sedan ett beslut på det som beviljas.

Vid varje beslut om insats ska en genomförandeplan upprättas tillsammans med den enskilde. Denna ska utvärderas fortlöpande, minst var sjätte månad. Innan beslut tas bör insatsen diskuteras med andra involverade i ärendet.

2. Behandling

2.1 Behandling i öppenvård

Behandlande insatser kan efter utredning och individuell prövning ges till vuxna och deras anhöriga i situationer då de är i behov av råd och stöd. Exempel på sådana insatser är motivationssamtal, aktivering, råd till anhöriga, gruppsamtal och information. Behandlaren arbetar med den enskilde och dess nätverk. Personer kan erbjudas upp till 10 samtal med behandlare via service. Vill personen fortsätta sin insats efter 10 samtal får de ansöka om bistånd och utredning genomförs.

2.2 EDIT öppenvård

EDIT öppenvård är för personer med beroendeproblematik och som fyllt 18 år. Behandlingen bedrivs genom 12-steps modellen. EDIT öppenvård erbjuder enskilda samtal och samtal i grupp. Till EDIT öppenvård kan personer söka stöd/vård utan att först utredas via socialsekreterare och få bistånd till insats. Personer kan erbjudas upp till 10 samtal med alkohol- och drogterapeut. Vill personen fortsätta sin insats efter 10 samtal får de ansöka om bistånd och utredning genomförs.

2.3 Kontaktperson

Kontaktperson kan beviljas efter utredning och individuell prövning. Insatsen utgår från den enskildes behov.

En kontaktperson är en lekman som godkänts för att arbeta utifrån ett uppdrag. Insatsen kan beviljas exempelvis då den enskildes behov av kontakt är större än vad en behandlare har utrymme till. En kontaktperson kan arbeta med att aktivera den enskilde och hitta positiva fritidssysselsättningar.

2.4 HVB-vård

Innan vård på HVB-hem beviljas bör alternativa insatser i öppenvård prövas. Den enskilde träffar alltid alkohol- och drogterapeut på öppenvården EDIT för bedömning och ska i första hand erbjudas vård enligt öppenvård på EDIT. I vissa fall är den enskildes behov så pass omfattande att det kan bli aktuellt med HVB-vård. En individuell bedömning ska alltid ske och det är viktigt att skälen till placering just vid vald institution klart och tydligt framgår. Det ska också tydligt framgå varför inget annat alternativ anses som lämpligt. Den totala kostnaden ska redovisas som beslutsunderlag vid sammanträde i sociala myndighetsutskottet. Kostnaden ska finnas med i utredningen som bilaga utan bilagehänvisning. I första hand ska de behandlingshem/HVB användas, som kommunen har avtal med. Inför placeringen ska ett avtal upprättas med institutionen, innehållande specificerade uppgifter om villkor beträffande innehållet i vården, eftervård, uppsägning, kostnadshöjningar, agerande om den placerade avviker,

omförhandling vid förändrade omständigheter, etc. Områdeschefen ansvarar för samt undertecknar avtalet.

Placering på institution kräver alltid beslut av sociala myndighetsutskottet.

2.4:1 Egenavgift

Vid vård i HVB eller familjehem tas en kostnad för uppehållet ut av den enskilde, enligt SoL kap 8 § 1. Avgiften följer landstingets taxa för egenavgift vid sjukvård. Den enskilde ska informeras om detta i samband med ansökan om vård. Vid placeringen ska handläggaren informera assistenten, som skickar meddelande om avgiften till den enskilde. När placeringen upphör ska assistenten även informeras om detta.

2.5. Individuell- eller gruppbehandling hos annan vårdgivare

Behovet av terapeutiska insatser ska i första hand lösas genom landstingets försorg, det vill säga via psykiatriska öppenvårdsteamet i Åtvidaberg eller Beroendekliniken på Universitetssjukhuset i Linköping. Vid en framställan om insats i privat regi ska alternativa möjligheter utredas. Av utredningen ska bland annat framgå olika alternativ med bedömning om för- och nackdelar, beräkning av insatsens längd samt kostnadsuppgift.

2.6. Bostadssocialt bistånd

Bostadssocialt bistånd kan komma i fråga då den enskilde inte på egen hand kan ordna en bostad på grund av t ex obetalda hyror eller störande beteende. Det vård- och omsorgsförvaltningen eventuellt kan erbjuda är andrahandskontrakt, d v s att socialnämnden tecknar kontrakt med hyresvärd och sedan hyr ut aktuell lägenhet till den enskilde i andra hand. Att teckna andrahandskontrakt kan bli mycket kostnadskrävande för socialnämnden, då det finns risk för att lägenheten blir förstörd eller att hyrorna inte betalas. Det har blivit allt svårare att få till stånd andrahandsuthyrning eftersom hyresvärdarna är mer restriktiva gentemot vissa personer, även när socialnämnden tecknar ett hyresavtal.

När ett andrahandskontrakt beviljas ska det även finnas ett beslut om boendestöd.

2.7. Stöd till anhöriga

Samtalsgrupper för anhöriga till missbrukaren erbjuds via service genom EDIT-öppenvård. I vissa fall kan ett individuellt stöd behövas för en anhörig och kan då ges av en behandlare via service eller bistånd.

Samtalsgrupper för barn som lever med en missbrukare eller på annat sätt har det "krångligt" hemma finns genom BUS-gruppen.

3. Våld i nära relationer

I socialtjänstlagen 5 kap. 11 § klargörs att socialnämnden särskilt bör beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Det kan exempelvis vara fråga om att ordna en tillfällig bostad, hjälp i form av rådgivning, eller en stödperson/kontaktperson under den tid som polisutredning eller rättegång pågår. Det är viktigt att socialtjänsten är lyhörd för vad kvinnor som befinner sig i en misshandelssituation kan vara i behov av samt att en hot- och riskbedömning görs. Många gånger vet inte kvinnan själv om vilka möjligheter hon har att få stöd och hjälp. Socialtjänsten måste därför aktivt erbjuda hjälp av olika slag. I socialtjänstens ansvar ligger också att själv ta initiativet till kontakter med en kvinna om nämnden får kännedom om att en misshandelssituation föreligger. Samtidigt är det viktigt att iaktta försiktighet vid sådana kontakter så att inte kvinnans situation förvärras ytterligare.

Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Det är viktigt att upprätthålla det sekretesskydd som skyddade personuppgifter innebär. Om en person har s.k. kvarskrivning eller skyddad adress ska post till denne skickas via skattemyndighetens förmedlingsservice.

I Åtvidabergs kommun finns ingen kvinnojour, varför en hänvisning till kvinnojouren i närområden måste göras. Där kan både kvinnor och deras barn erbjudas tak över huvudet vid akuta situationer. Telefonnummer dit finns på socialkontoret. Kvinnojouren i Linköping kan också nås via sociala jouren i Linköping eller via polisen. På kvinnojouren kan man vara anonym och det råder sekretess. Uppstår en akut situation och ingen kvinnojour kan vara behjälplig kan ett tillfälligt boende ordnas genom hotellboende eller dylikt.

Åtvidabergs kommun ingår i ett samverkansarbete som rör våld i nära relationer, vars arbetsuppgift bland annat är att samordna insatser. Kvinnor som utsatts för våld i en nära relation kan erbjudas samtalskontakt enskilt eller i grupp. De män som utsatt någon närstående för våld kan erbjudas behandling i grupp. Dessa gruppverksamheter finns i Linköping. I kommunen finns en handlingsplan för frågor som rör våld i nära relationer. Se denna för närmare information.

3.1 Hedersrelaterat våld

Hedersproblematiken är ny i förhållande till svenska lagar och existerande rutiner.

Två viktiga saker att tänka på är probleminventeringen samt bedömning av skyddsbehov. För att bättre kunna värdera risker och möjligheter i olika alternativ är det till hjälp att göra en analys och bedömning av den enskildes kontaktnät. Ta hänsyn till den enskildes egna tankar om lösningar och eventuella konsekvenser av dessa.

Ovanstående information är hämtad ur "handbok om våld i hederns namn", där mer detaljerad information finns att tillgå. Se även handlingsplan för arbete vid våld i nära relationer.

4. Överklagan av beslut

Bestämmelser om överklagan finns i Förvaltningslagen (FL). Enligt FL § 22 får ett beslut överklagas av den som beslutet angår om det har gått honom emot och beslutet kan överklagas.

Vilka beslut som är överklagningsbara anges i respektive speciallagstiftning.

I FL § 23 anges att överklagan ska vara *skriftlig*. Av överklagandeskriften ska det framgå vilket beslut som överklagas samt vilken ändring som begärs. Överklagandet ska lämnas eller inskickas, till den myndighet som har meddelat beslutet. Det ska inkomma *inom tre veckor* från den dag part blev underrättad om beslutet.

När överklagandet kommer in görs en kontroll av om det föreligger några uppenbara omständigheter för en ändring. En ändring förutsätter att det utan närmare undersökning framgår att beslutet är uppenbart oriktigt. Om beslutet är oriktigt, beslutar den som beslutanderätten delegerats till, om en ändring. Ändras beslutet helt i överensstämmande med den enskildes önskemål, ska överklagandet inte skickas vidare. Den enskilde underrättas om det nya beslutet. Ändras beslutet så att det delvis överensstämmer med den enskildes önskemål ska hon/han underrättas om det nya beslutet. Ärendet skickas vidare för prövning av den del som socialnämnden ännu inte har ändrat, under förutsättning av att överklagandet har inkommit i rätt tid. Det nya beslutet bifogas handlingarna.

Om det inte föreligger några uppenbara omständigheter för en ändring sker en prövning av om överklagandet har inkommit i rätt tid. Har överklagandet inkommit i rätt tid skickas det vidare till förvaltningsrätten, tillsammans med socialnämndens handlingar i ärendet och, om det anses nödvändigt, socialnämndens yttrande.

Har överklagandet inkommit för sent ska det avvisas. Beslut om detta ska förses med hänvisning om hur man överklagar. Även detta beslut är överklagningsbart.

Efter att överklagandet inkommit till vård- och omsorgsförvaltning får det i normalfallet dröja högst en vecka innan handlingarna skickas vidare. Socialnämndens yttrande kan vara mer eller mindre omfattande, ibland kanske bara ett par rader där det anges att nämnden inte har något ytterligare att anföra.

Om överklagandet är principiellt viktigt och socialnämnden har för avsikt att överklaga ett eventuellt bifall till den enskilde, är det lämpligt att man begär att beslutet inte ska verkställas innan det vunnit laga kraft.

Förvaltningsrättens beslut överklagas hos Kammarrätt. Kammarrättens beslut överklagas hos Regeringsrätten. Kammarrättens beslut att meddela prövningstillstånd får inte överklagas. Meddelas inte prövningstillstånd står Förvaltningsrättens dom fast. På samma sätt står Kammarrättens dom fast om Regeringsrätten inte meddelar prövningstillstånd.

5. Lagen om vård av Missbrukare (LVM)

För att vård med stöd av LVM skall kunna komma till stånd måste såväl generalindikationen som någon av specialindikationerna i LVM § 4 vara tillämpliga.

Generalindikationen innebär att missbrukaren till följd av ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel är i behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk och att vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt socialtjänstlagen eller på annat sätt.

Specialindikationerna innebär att missbrukaren till följd av missbruket

- a. utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara,
- b. löper uppenbar risk att förstöra sitt liv, *eller*
- c. kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.

5.1 Utredning enligt LVM § 7

Enligt LVM § 7 ska socialnämnden inleda utredning när den, genom anmälan eller på något annat sätt, har fått kännedom om att det kan finnas skäl till att bereda någon tvångsvård. Detta är delegerat till gruppledaren. Nämndens prövning måste därför inrikta sig på huruvida det kan föreligga skäl för tvångsvård. Om det vid första bedömningen framkommer att det inte kan föreligga förutsättningar för tvångsvård enligt LVM § 4 får inte

utredning inledas mot den enskildes egen vilja.

Den enskilde bör i regel informeras när en utredning påbörjas med stöd av LVM § 7. Han eller hon bör även informeras om möjligheten att begära polishandräckning för läkarundersökning. Kontakten bör tas både skriftligen och muntligen.

Utredningsarbetet ska ske skyndsamt. Nämnden ska samla in och redovisa uppgifter om missbrukarens aktuella situation, dennes missbruksmönster, tidigare vårdinsatser och resultatet av dessa samt redovisa vilka vård- och behandlingsinsatser nämnden planerar. Det är viktigt att utredningen innehåller uppgifter som styrker fortgående missbruk, att vårdbehov föreligger samt att det inte kan tillgodoses på annat sätt. Det ska framgå att det på grund av missbruket föreligger sådana omständigheter som anges i endera av specialindikationerna i LVM § 4.

För utredningen kan begäras uppgifter från de myndigheter som enligt 6§ LVM är skyldiga att anmäla. Vid begäran om upplysningar hänvisas till LVM § 7 andra stycket.

Till utredningen ska det bifogas ett läkarintyg, enligt LVM § 9, om det inte anses som obehövt. Gruppledaren beslutar om läkarundersökning. Specialistläkare inom psykiatri eller allmän medicin bör utses. En remiss med en kort bakgrund till utredningen ska sändas till anvisad läkare. Ett läkarintyg bör inte vara äldre än 14 dagar då ansökan om vård inges till förvaltningsrätten. Polishandräckning kan användas vid läkarundersökning, men detta bör användas med försiktighet. Om man riskerar allvarliga motsättningar kan ansökan lämnas in till förvaltningsrätten utan ett läkarintyg.

Alla utredningar som påbörjas med stöd av LVM § 7 leder inte till en ansökan om vård. En del avslutas med hänvisning till att vårdbehovet tillgodoses på frivillig väg eller via hälso- och sjukvården. En utredning kan också avslutas med hänvisning till att missbrukaren vårdas med stöd av LPT (Lagen om psykiatrisk tvångsvård) eller avtjänar fängelsestraff. Skälen till att utredningen avslutas ska dokumenteras och klienten ska informeras om beslutet.

5.2 Ansökan om vård

Om nämnden, efter utredning, finner att det föreligger behov av tvångsvård ska socialnämnden enligt LVM § 11 ansöka om vård hos förvaltningsrätten. Beslut om ansökan fattas av sociala myndighetsutskottet.

Ansökan ska innehålla följande:

Utredningen innehållande missbrukarens förhållanden samt tidigare vidtagna

och planerade åtgärder.

Eventuell anmälan enligt LVM § 6.

Läkarintyg (original), enligt LVM § 9.

Vårdplan, enligt LVM § 10.

Utdrag ur protokollet från sociala myndighetsutskottet.

Fullmakt för den som företräder socialnämnden vid den muntliga förhandlingen. Om nämnden vill kalla vittnen bör detta framgå av ansökan.

Nämnden bör också redan i ansökan ange behov av omedelbar verkställighet, gäller även i de fall då missbrukaren är omedelbart omhändertagen.

Förvaltningslagens principer om företräde och kommunikation gäller.

5.3 Omedelbart omhändertagande

I akuta situationer får socialnämnden med stöd av LVM § 13, besluta att en missbrukare omedelbart ska omhändertas. Beslutet är delegerat till ordförande.

För att kunna besluta om omedelbart omhändertagande måste följande förutsättningar föreligga:

Det är sannolikt att missbrukaren behöver beredas vård med stöd av LVM och

rättens beslut om vård inte kan avvaktas på grund av att han kan antas få sitt hälsotillstånd allvarligt försämrat om han inte får omedelbar vård, eller på grund av att det finns en överhängande risk för att han till följd av sitt tillstånd kommer att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.

Om endast generalindikationen och den sociala specialindikationen enligt LVM § 4 bedöms föreligga är det **inte** möjligt att besluta om omedelbart omhändertagande.

Vid ett omedelbart omhändertagande bör *läkare* tillkallas för att utesluta att den enskildes tillstånd inte beror på annat än missbruk. Läkaren bör även kunna ta ställning till om missbrukaren är i behov av vård enligt LPT eller annan sjukhusvård.

Myndigheten som beslutat om omedelbart omhändertagande ska utan dröjsmål och senast kl 12 första dagen efter beslutet efter omhändertagandet, skriftligen eller muntligen underställas förvaltningsrätten sitt beslut för prövning enligt LVM § 15. Muntlig underställning får göras endast om särskilda skäl föreligger. I samband med underställning ska myndigheten delge den omhändertagne hans rätt att yttra sig skriftligt till förvaltningsrätten inom en viss angiven tid, begära muntlig förhandling samt att han via förvaltningsrätten får rättshjälp genom offentligt biträde. Den

enskilde ska även informeras om att målet kan avgöras även om det inte lämnas något yttrande.

I anslutning till ett beslut om omedelbart omhändertagande ska nämnden anmäla behov av vårdplats till SiS (Statens institutionsstyrelse). Sedan ombesörjer nämnden att vården verkställs. Det kan ske genom egen försorg eller med begäran om polishandräckning enligt LVM § 45. Nämnden bör informera förvaltningsrätten om vilket behandlingshem den enskilde är inskriven på så snart inskrivning har skett.

Myndighetens beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVM § 13 går inte att överklaga. Ordförandes beslut om omedelbart omhändertagande ska anmälas på nästkommande sammanträde i sociala myndighetsutskottet. Förvaltningsrättens beslut om omedelbart omhändertagande eller vård enligt LVM kan överklagas till kammarrätten. För prövning i kammarrätten krävs prövningstillstånd.

Förvaltningsrätten ska, enligt LVM § 17, genast upphäva beslutet om det inte finns skäl för omhändertagande. Rätten ska också häva beslutet om det inte inkommit någon ansökan om vård från socialnämnden i rätt tid. Förvaltningsrätten ska så snart det kan ske och senast inom fyra dagar från det att beslutet underställdes rätten eller, om beslutet inte är verkställt när det underställs, från det att beslutet verkställdes, pröva om omhändertagandet ska bestå. Denna tid får förlängas en vecka om det på grund av någon särskild omständighet är nödvändigt. Efter det att förvaltningsrätten meddelat att beslut om omhändertagande ska bestå ska ansökan om tvångsvård inkomma till förvaltningsrätten.

Vid handläggning av LVM hänvisas även till checklista som finns under RUTIN.

5.4. Handräckningsbegäran av polis

Enligt LVM § 45 ska polismyndighet lämna biträde i följande fyra fall.

- På begäran av socialnämnden eller rätten föra en missbrukare till en beslutad läkarundersökning.
- På begäran av socialnämnden föra den som skall beredas vård eller som är omedelbart omhändertagen enligt denna lag till ett LVM-hem eller sjukhus.
- På begäran av verksamhetschefen (vid sjukhusenhet) i fall som avses i § 24 tredje stycket föra den som skall beredas vård eller som är omedelbart omhändertagen enligt denna lag till ett LVM-hem.
- På begäran av Statens institutionsstyrelse (SiS) efterforska, hämta eller förflytta någon som skall tas in i hemmet eller som vårdas där med stöd av denna lag.

